

Interview van Nico Groen met Eelco Smits, acteur

Eelco Smits: 'TAAL HEEFT ALLES TE M

DE PROFESSIONAL AAN HET WOORD

Al zijn leven lang wist Eelco Smits dat hij acteur wilde worden. Dus volgde hij de toneelschool in Maastricht, waarna hij vrijwel meteen werd ingelijfd bij het gezelschap vaste acteurs van het Ro Theater in Rotterdam. Hij speelde er onder meer de jonge Marcel Proust in *Op zoek naar de verloren tijd*. Sinds 2005 is Smits een van de vaste spelers van Toneelgroep Amsterdam. Hij was het afgelopen toneelseizoen te zien in vijf producties, waaronder *Angels in America* van Tony Kushner en *Romeinse Tragedies* van Shakespeare.

Het idee om acteur te worden zat er bij jou al vroeg in?

'Dat klopt. Ik heb nooit serieus over iets anders nagedacht. Ik ben echt het cliché van het jongetje dat thuis tussen de schuifdeuren oprtrad.'

Hoe ben je het uiteindelijk geworden?

'Na de havo wilde ik naar de toneelschool in Maastricht. Mijn auditie verliep niet goed. Ik werd afgewezen, met als reden een gebrek aan levenservaring. Toen ben ik maar naar het vwo gegaan, ook al waren al mijn klasgenoten jonger dan ik, zat ik op school in een dorp en wilde ik er dolgraag weg. Na het vwo heb ik opnieuw auditie gedaan en toen ben ik wel aangenomen.'

Heeft je wens om acteur te worden met een liefde voor taal te maken?

'O ja, ik was gefascineerd door taal. Dat geldt trouwens voor de meeste acteurs; het zijn echte alfa's. Alhoewel ze ook een soort psychologische belangstelling hebben; ze willen weten hoe mensen in elkaar steken. Veel stukken gaan daarover, en om dat te kunnen begrijpen moet je inderdaad een zekere levenservaring hebben. Rekenen ging bij mij nooit echt goed, maar ik las veel. Toen ik jong was Roald Dahl, Astrid Lindgren, Imme Dros, later de verplichte lijst; Mulisch en Reve en zo. Ik houd erg van het werk van Reve, vanwege de humor en de stijl, en ook van dat van Salinger.'

Wat leer je op de toneelschool? En welke rol speelt taal daarin?

'De opleiding in Maastricht is heel klassiek, heel ambachtelijk, wat ik erg prettig vind. Spelen zelf kun je niet leren, maar op die manier ontwikkel je je talent. Je moet bijvoorbeeld een tekst uit je hoofd leren die je je hele opleiding lang drie keer per week drie keer achter elkaar moet voordragen. Je wordt dan telkens gecorrigeerd op je uitspraak. Zo leer je goed articuleren. Heel belangrijk is ook dat je één keer per week overdag in het theater aan het Vrijthof voor een grote zaal staat te spelen. En dat je veel lichaamsstraining krijgt. Balletles bijvoorbeeld, en buikspieroefeningen en hardlopen. Er wordt op je houding gelet. Krijg je bijvoorbeeld te horen dat je "loopt als een wijf". Lopen op toneel is ontzettend moeilijk; je herkent er de amateurs aan. De opleiding in Maastricht is keihard en je krijgt voortdurend kritiek, maar je wordt je ervan bewust hoe je je lichaam als instrument kunt gebruiken. Dat is een soort bevrijding, want daardoor kun je op het podium anders voordoen, je anders presenteren. Toch blijft je eigen persoonlijkheid in je spel aanwezig, wat ik een interessante paradox van het acteursbestaan vind.'

Ben je anders gaan praten doordat je hebt leren articuleren?

'Ja, zeker op het toneel. Ik kom uit Brabant en heb dus een zachte g, zij het niet een heel duidelijke. Je krijgt een neutrale toon aangeleerd, zoals je van die lichaamsstraining een neutrale houding krijgt. Hoe je daarmee omgaat, hangt van het stuk af. Ik heb wel-

eens een kindervoorstelling gedaan, een tekst van Toon Tellegen. Dat was heel klein, heel intiem, en dan blijf je dicht bij jezelf, ook omdat je kinderen op een andere manier benadert dan volwassenen. Maar ik heb bijvoorbeeld ook in *Britannicus* van Racine gespeeld. Dat is heel extreem, heel zwaar. Je hebt een enorme afstand tot de tekst, die is geschreven op rijm, in alexandrijnen. Zoiets kun je niet naturel spelen. Je maakt de tekst emotioneel door hem te kleuren. Technisch gezien is dat een uitdaging, puur en alleen vanwege die taal.'

Wat leer je over de stukken zelf?

'Je krijgt de hele repertoiregeschiedenis voorgeschoteld, van klassiek tot modern. En behalve spelles en dramaturgie krijg je filosofie. Door filosofie ontwikkel je een eigen kijk op het toneel en op je leven.'

Zijn sommige rollen vanwege de taal moeilijker in te studeren dan andere?

'Ja. Dat stuk van Toon Tellegen vond ik heel moeilijk om te leren, ook al is het voor kinderen geschreven. Het bestond uit allemaal korte zinnen die erg op elkaar leken. Proust was daarentegen juist makkelijk, terwijl hij nu juist bekendstaat om zijn lange en gekunstelde zinnen. Niet alleen ik vond Proust trouwens makkelijk, dat vonden de andere acteurs ook. Het komt denk ik doordat hij steeds maar één beeld beschrijft. Daar doet hij weliswaar heel lang over, maar je weet precies waar hij naartoe wil. Het is mooi van taal en het gaat heel erg over observeren. Je gaat er ook beter door observeren. Het is net als met *Het parfum* van Patrick Süskind: als je dat leest, ga je bewuster ruiken.'

In de oudheid maakte mnemotechniek, een techniek om een toespraak uit het hoofd te leren, deel uit van de opleiding tot redenaar. Krijgen jullie ook dat soort technieken aangereikt?

'Nee, het is gewoon een kwestie van stampen. Je hebt wel je eigen ezelsbruggetjes. Ik verbaas me er ook weleens over hoeveel tekst

MAKEN MET ONTOEREIKENDHEID'

NICO GROEN

Wat is je favoriete rol?

'Die in *Rouw siert Electra* van Eugene O'Neill, een hysterisch stuk. Het bestaat uit allemaal monologen die je niet psychologisch kunt benaderen. Het is heel technisch: je moet één op één spelen wat er staat en de tekst afraffelen. Daardoor komt die op zichzelf te staan, los van de acteurs, en dat werkt bijna hypnotiserend. Ik baalde ervan dat ik de oorspronkelijke rol niet kreeg. Uiteindelijk heb ik hem van iemand overgenomen, maar die had alles al ingevuld. De rol die ik nu speel in *Angels in America* [het gesprek vond op 17 juni 2008 plaats, NG] is me ook erg dierbaar. Die heb ik zelf van de grond af opgebouwd. Of hij favoriet blijft weet ik nog niet; ik heb er nog geen afstand van kunnen nemen, zit er nog middenin.'

Welke rol zou je graag nog eens spelen?

'Die van de zoon in *Spoken* van Henrik Ibsen. Die rol heeft net als die in *Rouw siert Electra* iets duisters, iets zwarts. Eerst zei Ibsens werk me niet veel, vond ik het maar braaf, met van die vrouwen die van zichzelf nog een bitterkoekje mogen. Maar *Spoken* bleek een heel ander, cynisch stuk te zijn. Dat spreekt me meer aan. Ik hou ook meer van de tragedies dan van de komedies van Shakespeare. Ook een mooie rol trouwens: die van Macbeth.'

Wat betekent taal voor jou?

'Voor mij heeft die alles te maken met ontoereikendheid. Als je jong bent, denk je dat je alles weet. Naarmate je ouder wordt, kom je erachter dat taal, menselijke communicatie, steeds minder toereikend wordt. Dat blijkt ook nu weer: ik weet op dit moment precies wat ik bedoel, maar ik kan het je niet duidelijk uitleggen. Daarom is het fijn om grote schrijvers te lezen. Je voelt een soort opluchting omdat zij iets onder woorden brengen wat je zelf nooit zou kunnen zeggen. Daar heb ik het soms wel over met collega's die ook zo bezeten zijn van taal: dat het mooie aan ons vak is dat je waarheden probeert over te brengen die door anderen zijn geformuleerd.' TA

je kunt onthouden. En dat je een stuk dat je een halfjaar niet hebt gespeeld weer zo gemakkelijk oppikt. Acteurs hebben geen beter geheugen dan andere mensen, ze trainen het alleen beter.'

Zijn er stukken die je vanwege de taal niet graag speelt?

'De stukken van de oude Grieken. Hun thematiek – wraak – spreekt me wel aan, maar de stukken en de onderwerpen zijn vaak stijf. Ik heb een weerzin tegen de taal. Als we weer aan zo'n stuk gaan beginnen, kan ik ertegen opzien om bijvoorbeeld een halfjaar in die wereld te moeten verkeren. Op de toneelschool leerden we dat je in dat geval maar het best naar die ene zin op zoek kunt gaan waar je iets mee hebt.'

Hoe ben je bij het Ro Theater terechtgekomen?

'Kort na de toneelschool deed ik auditie voor een gastrol. Dat was er een in *Leonce en Lena* van Georg Büchner, die ik toevallig al een keer in mijn opleiding had gedaan. Het beviel zo goed dat ik mocht blijven. Daar heb ik veel geluk mee gehad. Het is moeilijk om

na de toneelschool werk te vinden. Het hele laatste jaar is daar zo ongeveer op gericht.'

En bij Toneelgroep Amsterdam?

'Na vier jaar Ro Theater werd ik gevraagd door regisseur Ivo van Hove, met wie ik heel graag wilde werken. Inmiddels zit ik er alweer ruim drie jaar. Het bevalt me prima, al was het maar vanwege mijn collega's, die vaak ook vrienden zijn, zoals Barry Atsma, Hans Kesting en Halina Reijn. En ik heb met enkele van mijn helden gewerkt, onder wie niet alleen Ivo van Hove, maar ook de regisseurs Gerard-Jan Reijnders en Johan Simons.'

Wat is het verschil tussen beide gezelschappen?

'Toneelgroep Amsterdam is veel brutaler. Er zitten veel meer personality's en grote ego's. Dat vind ik interessant. Het houdt je scherp. En het publiek is altijd benieuwd naar wat er aan nieuwe stukken gaat komen. Bij het Ro Theater was dat anders. Als je Proust op de planken brengt, weet je wat voor publiek je aanboort. Het verschil tussen beide gezelschappen heeft volgens mij ook te maken met het verschil tussen Amsterdam en Rotterdam.'